

تحلیل مقابله‌ای متن‌شناسی زیارت امین‌الله و زیارت امام رضا علیه‌السلام بر پایه نظریه کنش‌گفتار سرل

محمدعلی جعفری^۱

چکیده

مقاله حاضر با رویکرد توصیفی-تحلیلی به تحلیل متن زیارت امین‌الله در چارچوب نظریه کنش‌گفتار سرل پرداخته است. هدف پژوهش، بررسی زیارت امین‌الله و امام رضا علیه‌السلام از منظر متن‌شناسی و تحلیل کنش‌های گفتاری دو زیارت، به لحاظ نوع و تعداد و در نهایت بررسی علت همگانی بودن زیارت امین‌الله در بقاع متبرکه می‌باشد. بررسی‌ها، نشان از تفاوت معنادار بین تعداد کنش‌های عاطفی و اعلامی در زیارت امین‌الله که در پایین‌ترین سطح نسبت به کنش‌های مذکور در زیارت امام رضا علیه‌السلام است، دارد. هم‌چنین میان تعداد کنش‌های ترغیبی دو زیارت قرابت وجود داشته و تعداد کنش‌های اظهاری در زیارت امین‌الله تقریباً بیشتر است. در زیارت امین‌الله دو کنش تعهدی و اعلامی به صورت بارز مشاهده نشده است. نتایج تحلیل زیارت امام رضا علیه‌السلام، حاکی از استفاده فراوان از کنش‌های عاطفی است تا از این طریق احساسات و منویات قلبی زائر بیان گردد و ارتباط قوی‌تری ایجاد گردد. اما در زیارت امین‌الله به نوعی بیان احساسات را با کنش‌های اظهاری و ترغیبی شکل می‌دهد تا از این طریق هم به هدف مقدماتی زیارت که نفس زیارت کردن است، برسد و هم به هدف غایی که اظهار منویات قلبی به گونه‌ای عام‌تر است که شامل تمام ائمه اطهار علیهم‌السلام شود، نایل گردد.

واژگان کلیدی: زیارت امین‌الله، زیارت امام رضا علیه‌السلام، کنش‌گفتاری، آستین، سرل.

۱- استادیار زبان‌شناسی همگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم، قم، ایران. majafari@yahoo.com

مقدمه

پژوهش‌هایی فراوان در زمینه تحلیل گفتمان به طور عام و نظریه‌های کنش‌گفتار^۱ به طور خاص انجام پذیرفته است که شامل حوزه‌های متنوع از جمله متون اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، داستانی، مذهبی و جز آن‌ها می‌باشد. همان‌گونه که می‌دانیم از یک سو در پژوهش‌های تحلیل گفتمان، پژوهشگر به نوعی به دنبال کشف چگونگی رفتارهای مردم در حوزه‌های مذکور می‌باشد؛ به عبارت دیگر هدف پژوهشگر ریشه‌یابی رفتارها است که البته در تحلیل گفتمان انتقادی به طور اخص، پژوهشگر به دنبال آگاه کردن مردم درباره مسایل موجود در سطح اجتماع که به شکل طبیعی و روزمره، زندگی مردم را تحت سیطره خود قرار داده است، می‌باشد؛ یعنی در صدد رفع این گونه رفتارها یا به عبارتی رفع ظلم و تیرگی‌های مورد قبول عامه در سطح اجتماع (ظلم و ستم‌هایی که بر طبقه ضعیف عادی پنداشته می‌شود و حتی مورد قبول خود آن طبقه نیز است) می‌باشد.

از سوی دیگر، پژوهش‌هایی که بر پایه نظریات کنش‌گفتاری می‌باشد، به دنبال کشف چگونگی ارتباط میان متن و بازخورد آن در سطح اجتماع به طور عام و علت‌یابی ارتباط عمیق مسلمانان با متون مذهبی از قبیل زیارات و ادعیه به طور خاص، می‌باشد؛ چراکه به نظر پژوهشگر می‌توان با دنبال کردن این هدف در متون مذهبی به نوعی در جهت تبیین عقاید و باورهای مذهبی مسلمانان نیز روشنگری نمود؛ لذا پژوهشگر بر آن شد به نوعی در راستای احقاق این هدف گامی هرچند کوچک بردارد. در پژوهش حاضر، به تحلیل متن زیارت امین الله پرداخته شده است و نتایج آن را با نتایج تحلیل متن‌شناسی زیارت نامه امام رضا علیه السلام مقایسه نموده تا به هدف مطرح گردیده در چکیده دست یابد.

۱. ادبیات نظری پژوهش

۱-۱. پیشینه پژوهش

تا لحظه تحریر این مقاله، پژوهش‌هایی فراوان در زمینه کنش‌های گفتاری در حوزه تحلیل گفتمان در گونه‌های متنوع صورت پذیرفته است. ذکر این نکته ضروری می‌نماید که بررسی پیشینه پژوهش، به دو شیوه در پژوهش حاضر بیان می‌گردد: ۱- تبیین موجز پژوهش‌های قرآنی و ادعیه و زیارات بر پایه نظریات کنش‌گفتار^۲. ۲- پژوهش‌های غیرقرآنی بر پایه نظریات کنش‌های گفتاری و دیگر نظریه‌های تحلیل گفتمان. به طور طبیعی به دلیل جلوگیری از ازدیاد حجم مقاله نسبت به معرفی فهرست‌وار دسته دوم و فقط مواردی که که بر پایه نظریات کنش‌گفتار هستند، مبادرت می‌گردد.

1. Speech act

۲. پژوهشگر سعی نموده با بررسی پژوهش‌های متنوع در زمینه کنش‌های گفتاری، پژوهش‌های منطبق بر موضوع مقاله را، تا جایی که مقدور بوده است، بررسی نماید.

الف- مقالات (پژوهش‌های قرآنی بر پایه نظریات کنش گفتار)

۱- انیسو طالبی، عباس طالب‌زاده شوشتری، احمدرضا حیدریان شهری، «بررسی خطبه‌های جنگ امام علی علیه السلام بر اساس نظریه کنش گفتار»، ۱۳۹۶، مجله زبان و ادبیات عربی (مجله ادبیات و علوم انسانی سابق) (علمی-پژوهشی)، شماره ۱۶، بهار و تابستان، صص ۱۶۱-۲۰۲. در این پژوهش بر روی خطبه‌های جنگ امام علی علیه السلام بر پایه نظریه کنش گفتاری آستین به بر شماری تعداد انواع کنش‌های گفتاری پرداخته و نتیجه گرفته می‌شود که در گفتار حضرت با توجه به فراوانی بالای کنش‌های عاطفی نسبت به کنش‌های دیگر و پس از آن به ترتیب کنش‌های اظهاری، ترغیبی و پایین‌ترین میزان استفاده از کنش‌های تعهدی و اعلامی نشان دهنده این موضوع است که امام علیه السلام به دنبال بیان تعهد خویش نسبت به امر خاصی نبوده است؛ به عبارت دیگر ایشان در صدد بیان شرایطی جدید نیستند که نیاز به تعهد داشته باشد.

۲- سید فضل‌الله میرقادری، مریم اشراق‌پور، «بافت و کنش‌های گفتاری امام حسین علیه السلام در واپسین لحظات عمر»، فصلنامه مطالعات ادبی متون اسلامی، بهار ۱۳۹۵، سال ۱، شماره ۱، صص ۳۷-۶۶. در این پژوهش با عنوان «بافت و کنش‌های گفتاری امام حسین علیه السلام در واپسین لحظات عمر» نسبت به بررسی کنش‌های گفتاری پرداخته و با عنایت به فراوانی به ترتیب کنش‌های عاطفی و ترغیبی شرایط روحی سخت امام علیه السلام و نداشتن یآوری، جز خداوند متعال را تبیین می‌نماید.

۳- هدیه تقوی، «کنش‌گفتمانی حضرت ابراهیم علیه السلام با مخالفان در قرآن کریم بر اساس طبقه‌بندی کنش‌های گفتاری سرل»، ۱۳۹۸، فصلنامه علمی «تحقیقات علوم قرآن و حدیث» دانشگاه الزهراء، شماره ۹، پیاپی ۴۶، صص ۱-۳۱. در این پژوهش در بررسی گفتمان حضرت ابراهیم علیه السلام با مخالفان در قرآن کریم بر اساس نظریه کنش گفتاری سرل نتیجه می‌گیرد که ایشان با به کار بردن تعداد بالای کنش‌های اظهاری و تعداد پایین کنش‌های اعلامی سعی در برجسته‌سازی گفتمان توحید و به حاشیه راندن گفتمان غالب در ارتباط با تعدد خدایان در آن دوره بوده است.

۴- فاطمه دسترنج، منصوره عرب، «کاربست نظریه کنش گفتاری در خوانش آیات جهاد»، تابستان ۱۳۹۹، فصلنامه مطالعات تاریخی جنگ، دوره ۴، صص ۲۳-۵۲. در پژوهش مذکور به بررسی آیات جهاد بر پایه نظریه کنش گفتار سرل پرداخته و با هدف تحلیل آیات جهاد به این نتیجه دست می‌یابد که اراده الهی منطبق بر گفتمان ارشاد و ارتقای فهم مخاطب است و به نوعی به دنبال تبیین علت قتال پیش از پرداختن به آن می‌باشد.

۵- فاطمه دسترنج، «بررسی شبهه ترویج خشونت در آیه چهارم سوره محمد با تکیه بر نظریه کنش گفتاری جان سرل»، پاییز و زمستان ۱۳۹۹، دو فصلنامه علمی پژوهشنامه تفسیر و زبان قرآن، شماره ۷. در پژوهشی دیگر به بررسی شبهه ترویج خشونت در آیه چهارم سوره محمد با تکیه بر نظریه کنش گفتار سرل می‌پردازد و

نتایجی، از قبیل تبیین بسامد تکرار کنش‌های اظهاری در قالب تعلیل، تقیید، تقابل و جز آن‌ها جهت تنویر فضای فکری مخاطب در جهت نفی انکار خشونت در آیه چهارم سوره محمد ﷺ و آیات تکمیلی گرفته می‌شود.

۶- فاطمه دسترنج، محسن ذوالفقاری، «تحلیل ساختار سوره شمس بر مبنای نظریه کنش‌گفتاری جان سرل»، تابستان ۱۳۹۹، فصلنامه علمی پژوهش‌های ادبی - قرآنی، دانشگاه اراک، سال ۸، شماره ۲، صص ۹۹-۱۱۴. در این تحلیل، نویسندگان ساختار سوره شمس بر پایه نظریه کنش‌گفتار سرل به بررسی گونه‌های مختلف کنش‌های گفتاری و روابط میان آن‌ها می‌پردازند و در نتیجه به زعم ایشان، پیام اصلی سوره شمس در قالب نظام ارزی جدیدی تعریف می‌گردد و در نهایت نقش پررنگ کنش تعهدی در آیات سوره مذکور و نقش کنش اظهاری در تأکید بر تحقق عقاب در آیه آخر را مورد بررسی قرار می‌دهند.

۷- مهدیه پاکروان، محمدرضا بارانی، «تحلیل سخنان امام حسین ﷺ از مدینه تا مکه، بر پایه نظریه کنش‌های گفتاری جان سرل»، ۱۳۹۸، مطالعات تاریخ فرهنگی؛ پژوهشنامه انجمن ایرانی تاریخ، سال ۱۱، شماره ۴۲، صص ۲۷-۵۹. در مقاله مذکور با بررسی سخنان امام حسین ﷺ از مکه تا مدینه بر پایه نظریه کنش‌گفتار سرل و با تأکید بر بسامد بالای کنش اظهاری نسبت به دیگر کنش‌ها شامل کنش ترغیبی، عاطفی و اعلامی به این نتیجه می‌رسند که در سخنان امام ﷺ نه تنها هیچ ترغیبی که مبین همراه کردن دیگران با خود باشد مشاهده نمی‌گردد، بلکه حتی به دنبال دعوت پنهانی و یا برانگیختن مردم در جهت حمایت خویش نیست.

۸- مهرناز گلی، مرضیه شمس‌الدینی گورزانگی، غلامرضا رضوی، «تحلیل متن‌شناسی سوره زمر بر مبنای نظریه کنش‌گفتار سرل»، ۱۳۹۹، فصلنامه مطالعات ادبی متون اسلامی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی پژوهشکده اسلام تمدنی، سال ۵، شماره ۳، صص ۴۹-۷۵. بر پایه این تحلیل بسامد کنش اظهاری در سوره زمر بالاتر از سایر کنش‌ها می‌باشد که پژوهشگران این مقاله، این امر را نشانگر پیامدهای تفسیری مهم شامل بیان اخبار و معارف الهی و اسلامی می‌دانند.

ب- مقالات (پژوهش‌های غیر قرآنی بر پایه نظریات کنش‌گفتار)

در این بخش به دلیل عدم نیاز به تبیین و جلوگیری از ازدیاد حجم مقاله نسبت به معرفی فهرست‌وار پژوهش‌های غیر قرآنی در زمینه‌های تحلیل گفتمان بر پایه نظریه‌های کنش‌های گفتاری آستین و سرل، مبادرت می‌گردد:

۱- سید محمدحسین معصوم و فاطمه خاوری، «مقایسه کنش‌های گفتاری در پیامک‌های فارسی زنان و مردان جوان بر اساس طبقه‌بندی سرل»، ۱۳۹۳.

- ۲- خانی و همکاران، تحلیل ژانر شطر بر اساس نظریه کنش گفتار (زرقانی و اخلاقی)، بررسی کنش گفتاری تشکر در کردی ایلامی، ۱۳۹۱.
- ۳- زندمقدم و وفایی مهر، پایان بندی در غزلیات شمس: کنش‌های گفتاری و وجوه وانمایی حضور (اکا کاوند و یعقوبی جنبه سرایی، ۱۳۹۹)، بررسی مقابله‌ای راهبردهای تولید کنش‌های گفتاری موافقت کردن و مخالفت کردن در فیس بوک (مقایسه فارسی زبانان با انگلیسی زبانان، ۱۳۹۶).
- ۴- فردوس آقاگل‌زاده و عباس صلحی مقدم، جستاری در گونه‌های زبانی و کنش‌های گفتاری برنامه‌های رادیویی «جوان ایرانی سلام» (رادیو جوان) و «سلام ایران» (رادیو جوان)، ۱۳۹۶.
- ۵- فرناز ملکی سروسستانی و دیگران، بازنمایی اجتماعی کنش‌های گفتاری زنان (مورد مطالعه: رمان‌های هوشنگ مرادی کرمانی)، ۱۳۹۷.

۲-۱. پرسش‌های پژوهش

- ۱- آیا تفاوتی میان زیارت امین الله و امام رضا علیه السلام از منظر متن‌شناسی و نوع کنش‌های گفتاری وجود دارد؟
- ۲- در صورت وجود تفاوت در کنش‌های گفتاری هر دو زیارت، آیا می‌توان علت همگانی بودن زیارت امین الله را از طریق آن، تبیین نمود؟

۳-۱. فرضیه‌های پژوهش

- ۱- فرضیه اول بر این اصل استوار می‌باشد که با توجه به ماهیت زیارت امین الله انتظار می‌رود که تعداد و نوع کنش‌های مورد استفاده در این زیارت با زیارت امام رضا علیه السلام متفاوت باشد.
- ۲- فرضیه دوم مبتنی بر این ادعا است که تفاوت در نوع کنش‌های بین زیارت امین الله و امام رضا علیه السلام می‌تواند تبیین‌کننده همگانی بودن زیارت امین الله باشد.

۴-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش

تاکنون پژوهش‌هایی فراوان در زمینه سوره‌ها و زیارات مذهبی صورت پذیرفته است، لذا با عنایت به ویژگی منحصر به فرد زیارت امین الله مبتنی بر توصیه به قرائت این زیارت مشهور در تمامی بقاع متبرکه و یافتن دلیل شهرت و جامعیت زیارت امین الله، تحلیل این پژوهش در جهت ریشه‌یابی علت همگانی بودن این زیارت اهمیت می‌یابد. لازم به ذکر است که از جنبه دیگر نیز ضرورت تحلیل تقابلی با زیارت امام رضا علیه السلام به دلیل توجه بسیار و بسامد قرائت بالای این زیارت مبارک، احساس می‌شد.

۱-۵. روش پژوهش

در پژوهش حاضر با رویکرد توصیفی-تحلیلی، ابتدا به معرفی اجمالی پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه کنش‌های گفتاری که شامل بررسی‌های متون قرآنی و غیرقرآنی می‌باشد، پرداخته شده سپس با توجه به انتخاب رویکرد تحلیلی، سعی در تبیین نظریه کنش گفتار از طریق معرفی مفاهیم کلیدی در این زمینه با استفاده از نظریات اهل فن و همچنین، تبیین ویژگی‌های زیارت امین الله شده و در گام بعدی به بررسی و تحلیل زیارت مذکور بر پایه "نظریه کنش گفتار سرل" پرداخته شده است. سرانجام نتایج تحلیل متن شناسی مذکور در تقابل با نتایج تحلیل زیارت‌نامه امام رضا علیه السلام (مستخرج از پژوهش صورت گرفته توسط پهلوان‌نژاد و اصطهباناتی، ۱۳۸۷) قرار گرفته تا از این طریق به هدف غایی پژوهش مبنی بر علت همگانی بودن زیارت امین الله از طریق بررسی تعداد انواع کنش‌ها در تقابل با زیارت امام رضا علیه السلام و تبیین تفاوت معنادار تعداد کنش‌ها (در صورت وجود) در هر دو تحلیل دست یابد. شایان یادآوری است که نتایج به دست آمده در انتهای پژوهش از طریق جداول و نمودارهای گرافیکی به صورت شفاف و کامل مشخص می‌گردد.

۲. ویژگی‌های زیارت امین الله

زیارت امین الله یکی از زیارت‌های مشهور، منقول و معروف می‌باشد. از امام پنجم شیعیان، امام محمدباقر علیه السلام نقل است که می‌فرمایند: «هرکه (کس) از شیعیان ما این زیارت و دعا را نزد قبر امیرالمومنین علیه السلام یا نزد قبر یکی از ائمه علیهم السلام بخواند، البته حق تعالی این زیارت و دعا را در نامه‌ای از نور بالا برد و مهر حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را بر آن زند و چنین محفوظ باشد تا تسلیم نمایند بر قائم آل محمد علیه السلام. پس استقبال نماید صاحبش را به بشارت و تحیت و کرامت ان شاء الله.» (قمی، ۱۳۸۵: ۶۹۵).

لازم به ذکر است که این زیارت شریفه هم ارز زیارات مطلقه محسوب می‌شود و هم از زیارات مخصوصه روز غدیر و هم از زیارات جامعه که در جمیع روضات مقدس ائمه علیهم السلام خوانده می‌شود. (همان)

بنابراین پژوهشگر در مقاله حاضر به دلایل مذکور و به دلیل اهمیت بسیار والای این زیارت، به تحلیل متن شناسی آن بر پایه نظریه کنش گفتار پرداخته است. نکته قابل توجه آن که به لحاظ جنبه نوع آوری، پژوهش حاضر، علاوه بر جایگاه مهم زیارت مذکور در بقاع متبرکه، از حیث تحلیل تقابلی با نتایج تحلیل زیارت امام رضا علیه السلام، متمایز است.

۳. نظریه کنش گفتار

نظریه کنش گفتار برای اولین بار از سوی جان لانگشا آستین^۱ از فیلسوفان مکتب آکسفورد در دانشگاه هاروارد در سال ۱۹۵۵ معرفی گردید که در اصل واکنشی در برابر سه اصلی بود که در میان معناشناسان زبانی و معناشناسان منطقی مبنای نگرش نسبت به معنا قرار می‌گرفت. دلیل مخالفت آستین بر این مبنا بود که مدعی بود که زبان تنها برای اطلاع دادن به کار نمی‌رود و نمی‌توان ارزش صدق بسیاری از جملات زبان را تعیین نمود. (صفوی، ۱۳۷۹: ۱۷۴-۱۷۵).

هرکنش گفتاری در زبان‌شناسی و فلسفه زبان، پاره‌گفتاری محسوب می‌شود که دارای عملکرد اجرایی^۲ در زبان و ارتباط^۳ می‌باشد. ارتباط را می‌توان مجموعه‌ای از کنش‌ها در نظر گرفت که دارای هدف و قصد یا نیت می‌باشد. ارتباط صرفاً یک رویدادی که در آن چیزی رخ دهد نیست، بلکه هدف مند و کاربردی^۴ می‌باشد و در جهت اثرگذاری و تغییر حتی جزئی و غیر قابل مشاهده در اطراف گوینده و شنونده طراحی می‌گردد. (kaburise, 2011: 6).

واحدهای کوچک ارتباط زبانی، کنش‌های گفتاری از نوع کنش غیر بیانی هستند. (Searle and Vanderveken, 1985: 109).

کاربرد امروزی اصطلاح (کنش گفتاری) به بسط پاره‌گفتارهای آستین و نظریه وی در رابطه با انواع کنش‌های گفتاری برمی‌گردد.

آستین (۱۹۶۲): هنگامی که گوینده جمله‌ای را تولید می‌نماید، این امکان وجود دارد که سه نوع کنش را انجام دهد. ۱. کنش بیانی^۵، ۲. کنش غیربیانی^۶ (منظوری)^۳. کنش فرایبانی^۷. وی در کتاب "چگونه با واژگان کار انجام دهیم"^۸ می‌گوید در میان کنش‌های متمایز که از سوی وی مطرح گردیده است، علاقه وی بر روی کنش غیربیانی می‌باشد که به عقیده وی دو کنش دیگر در جهت تحکیم آن به کار گرفته می‌شوند. هر چند که با آن دو کنش در تضاد می‌باشد. (Austin, 1962b: 103)

البته آستین طبقه بندی دیگری نیز از کنش‌های غیربیانی به شرح زیر ارائه می‌دهد:

1. John Langshaw Austin
2. Performative
3. Communication
4. Functional
5. Locutionary
6. Illocutionary
7. Perlocutionary
8. How to Do Things with Words

۱. قضاوتی^۱، عملی^۲، تعهدی^۳، رفتاری^۴، تبیینی^۵ (Oishi, 2006: 4).

جملات کنشی، جملاتی هستند که تولید آن‌ها با توجه به بافت و شرایطی، به عنوان انجام یک عمل قراردادی اجتماعی محسوب می‌شوند. (پهلوان نژاد و اصطهباناتی، ۱۳۸۷: ۳).

البته شایان ذکر است که علاوه بر کنش‌های ذکر شده، کنش‌های دیگری را نیز از قبیل تسلیت، درخواست و جز آن‌ها می‌توان ذکر نمود.

بر پایه نظریه کنش گفتاری آستین و تحت تأثیر وی جان راجرز سرل^۶ فیلسوف آمریکایی و استاد فلسفه دانشگاه کالیفرنیا، دسته‌بندی متفاوتی را از کنش‌های گفتاری آستین ارائه نمود. به دلیل این‌که دسته بندی وی دارای نظم و کارآمدی بیش‌تری در تحلیل متن می‌باشد و حوزه‌ای وسیع‌تر را در بر می‌گیرد، پژوهشگر از این دیدگاه در جهت تحلیل متن زیارت امین الله استفاده نموده است.

۳-۱. طبقه بندی کنش گفتاری از دیدگاه سرل

گوینده در اجرای یک کنش غیربیانی، کنش مکملی از بیان محتوای گزاره‌ای انجام می‌دهد که به آن کنش گزاره‌ای^۷ گفته می‌شود. کنش گزاره‌ای انتزاعی است از کل کنش غیر بیانی در حالتی که گوینده نمی‌تواند به سادگی گزاره‌ای را بیان نماید و کاری بیش‌تر انجام نگیرد. اجرای کنش گزاره‌ای به عنوان بخشی از کل کنش غیربیانی همواره تابع اجرای آن می‌باشد. این واقعیت را می‌توان به لحاظ نحوی در زبان‌های طبیعی مشاهده نمود که عبارت‌های ربطی^۸ نمی‌توانند به صورت مستقل و انفرادی به کار روند. (Searle and Vanderveken, 1985: 116).

به نمونه‌های زیر توجه نمایید:

۱. من قول می‌دهم که ترک تحصیل ننمایم.

۲. که ترک تحصیل ننمایم.

همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد در جمله شماره ۲ معنای کنش تکمیل نگردیده است؛ زیرا عبارت ربطی نمی‌تواند به صورت انفرادی به کار رود، بنابراین نتیجه‌ای که می‌توان گرفت این است که کنش گزاره‌ای بخشی

-
1. Verdictives
  2. Exercitives
  3. Commissives
  4. Behabitives
  5. Expositives
  6. John Rogers Searle
  7. Propositional act
  8. 'That' clauses

از کنش غیربیانی می‌باشد که به تنهایی کاربرد ندارد. البته می‌توان به طور مثال کنش غیربیانی را به گونه‌ای بیان نمود که فاقد واژه کنشی باشد، به مثال زیر توجه نمایید:

من ترک تحصیل نمی‌نمایم.

در مثال بالا، باوجود این‌که واژه کنشی (قول دادن) به کار نرفته است ولی به طور تلویحی معنای آن را به ذهن متبادر می‌نماید.

با مقدمه‌ای که در بالا ذکر گردید، به طبقه‌بندی کنش‌های گفتاری از نوع کنش غیربیانی بر پایه دیدگاه سرل که متأثر از نظریه کنش گفتاری آستین می‌باشد، پرداخته می‌شود.

بر پایه نظریه سرل، هر کنش گفتاری در برگیرنده نکته‌ای غیربیانی است که بر حسب وضع روانی گوینده و با توجه به محتوای آن کنش گفتاری، در تطبیق با جهان خارج تولید می‌شود. (صفوی، ۱۳۷۹: ۱۱۷۹).

۳-۱-۱. کنش اظهاری^۱

در این نوع کنش، گوینده تعهد خود را نسبت به صدق گزاره‌هایی که اظهار می‌دارد نشان می‌دهد و از طریق کنش مذکور به مقایسه محتوای گزاره‌ای با جهان خارج می‌پردازد و باور خویش را نشان می‌دهد. (سرل، ۱۹۶۹) به نقل از پهلوان نژاد و رجب زاده).

کنش اظهاری را کنش تصریحی نیز نامیده‌اند. (عرب یوسف آبادی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۲۹).

نمونه بارز این نوع کنش‌ها را می‌توان در پاره گفتارهایی که بر نکته‌ای تأکید می‌نمایند یا به نتیجه‌گیری از نکته‌ای می‌پردازند مشاهده نمود. (صفوی، ۱۳۷۹: ۱۱۷۷).

* شاهد بر این نکته تأکید نمود که مجرم مرتکب جرم شده است.

در نمونه بالا، شاهد با اذعان مطلب فوق بر تعهد خود مبنی بر صدق این مطلب تأکید می‌نماید.

ابزارهای تسهیل شناخت کنش اظهاری از این قرار می‌باشند:

من اظهار می‌کنم که، من اثبات می‌کنم که، من می‌گویم که، من نفی می‌کنم که، من تأیید می‌کنم که من تصحیح می‌کنم که. (پهلوان نژاد و اصطهبانانی، ۱۳۸۷: ۱۰).

۳-۱-۲. کنش ترغیبی^۲

کنش ترغیبی، پاره گفتارهایی را شامل می‌شود که در جهت برانگیختن مخاطب برای انجام کاری استفاده می‌گردند. نمونه بارز این گونه کنش‌ها را می‌توان در پرسش‌ها یا درخواست‌ها مشاهده نمود. (صفوی، ۱۳۷۹: ۱۱۷۷).

1. Assertive or representative
2. Directive

* علی از پدرش پرسید آیا برایم دفتر نقاشی خریده‌ای؟

* از حضار می‌خواهم به سخنرانی توجه نمایند.

همان‌گونه که مشاهده می‌گردد در دو نمونه بالا به ترتیب با پرسش و درخواست، شرایطی پدید آورده می‌شود که مخاطب را به انجام کاری وا می‌دارد. در اولی مخاطب ملزم به پاسخگویی و در دومی مجبور به توجه نمودن است. (صفوی، ۱۳۷۹: ۱۷۷ و ۱۸۸).

افعال کنش ترغیبی را این‌گونه می‌توان برشمرد:

اخطار دادن شرط گذاشتن، تقاضا کردن، پیشنهاد کردن، خواستن، دستور دادن، دعوت کردن، هشدار دادن،

توصیه کردن، اجازه دادن و.. (پهلوان نژاد و اصطهباناتی، ۱۳۸۷: ۱۱).

۳-۱-۳. کنش تعهدی^۱

در گونه سوم کنش، گوینده با قول دادن، سوگند خوردن و اعمالی نظیر این، متعهد می‌گردد که در آینده

کاری انجام دهد. (صفوی، ۱۳۷۹: ۱۸۸).

* قول می‌دهم که سرساعت ۵ آن‌جا باشم.

* سوگند می‌خورم جز حقیقت چیزی نگویم.

البته همان‌گونه که در ابتدای این بخش بدون ذکر نام کنش مذکور اشاره گردید، می‌توان کنش تعهدی را بی

به کار بردن واژه کنشی نیز محقق نمود.

افعال کنش تعهدی به این ترتیب است:

تقدیم کردن، قسم خوردن، قول دادن، متعهد شدن، داوطلب شدن، بیان موافقت کردن، ضمانت کردن (پهلوان

نژاد و اصطهباناتی، ۱۳۸۷: ۱۱).

۳-۱-۴. کنش عاطفی^۲

در این نوع کنش، گوینده احساسات خود را به اشکال گوناگون، همانند قدردانی، تبریک، ناسزا و جز آن

بیان می‌دارد. (صفوی، ۱۳۷۹: ۱۸۸).

* از شما بابت زحماتتان کمال تشکر را دارم.

* از شما به خاطر دیر آمدنم معذرت می‌خواهم.

افعال کنش عاطفی از این قرار می‌باشد:

1. Commissive
2. Expressive

تبریک گفتن، عصبانی شدن، مسخره کردن، ناسپاسی کردن، تعجب کردن، تمجید کردن و ... (پهلوان نژاد و اصطهباناتی، ۱۳۸۷: ۱۲).

۳-۱-۵. کنش اعلامی^۱

در آخرین گونه کنش، گوینده، عامل به وجود آوردن شرایطی جدید برای مخاطب می‌گردد؛ به عبارت دیگر پاره گفتاری که گوینده تولید می‌نماید، مسبب تغییرات بلافصل و ضروری در شرایط محیط بیرون برای مخاطب می‌شود. * شمارا به ۴ سال حبس تعزیری محکوم می‌نمایم. * شما را زن و شوهر اعلام می‌نمایم. همان‌گونه که در نمونه‌های بالا پیدا است، پاره‌گفتارهای از این دست، دارای دو ویژگی اساسی می‌باشند. یکی این که گوینده چنین پاره‌گفتارهایی باید از صلاحیت ابراز آن‌ها برخوردار باشد و دوم شرایط تحقق پاره‌گفتار مذکور باید وجود داشته باشد، در غیر این صورت کنش اعلامی محقق نمی‌گردد. افعال کنش اعلامی به ترتیب ذیل هستند: اعلام کردن، انتصاب کردن، آغاز کردن و ... (همان، ۱۳).

۴. تحلیل متن‌شناسی زیارت امین الله بر پایه نظریه کنش گفتار سرل

واژه زیارت به مفهوم بازدید کردن، دیدار کردن از شخص بزرگ و رفتن به مشاهد متبرکه می‌باشد. (عمید، ۱۳۸۹: ۶۶۴).

در این مجال معنای سوم مورد نظر می‌باشد. همان‌گونه که می‌دانیم، زیارت امامان شیعه علیهم السلام از جایگاهی بسیار والا در مسلمانان به طور عام و شیعیان به طور خاص برخوردار می‌باشد؛ به گونه‌ای که در کشورهایی که قبور متبرکه آن امامان همام علیهم السلام قرار دارد همانند ایران، عراق و جز آن‌ها، مسلمانان و شیعیان با جدیت و آداب و رسوم خاص به زیارت ایشان می‌روند و مشغول عبادت و خواندن ادعیه‌ای که مختص آن مکان‌های مقدس می‌باشند، می‌پردازند، لذا شایسته است که در راستای تبیین و توضیح انواع این آداب کوشیده شود تا با روشنگری در صدد رفع سوء تعبیرهای احتمالی و یا توضیح علل ادا کردن چنین اعمالی برای غیر مسلمانان و ترغیب آنان به سوی ایشان (امامان شیعه علیهم السلام) و در نتیجه روی آوردن آن‌ها به اسلام تلاش گردد. از این‌رو در راستای پژوهش‌هایی که در این حوزه انجام گرفته است، پژوهشگر به این دلیل به تحلیل زیارت امین الله پرداخته که این زیارت همان‌گونه که در مقدمه نیز ذکر گردید از زیارات جامع و فاخری است که در تمامی حرم‌ها به خواندن آن سفارش شده است، بنابراین در این بخش برای رسیدن به یک تحلیل منطقی درباره این زیارت به بررسی آن در قالب نظریه کنش گفتار سرل پرداخته می‌شود.

زیارت امین الله به سه بخش تقسیم می‌گردد که به تفکیک به بررسی آن‌ها پرداخته می‌شود شایان یادآوری است که اساس این تقسیم بندی بر پایه متن موجود در مفاتیح الجنان قمری می‌باشد.

۴-۱. بخش اول

بخش اول که بر اساس اسناد معتبر از جابر از امام محمد باقر علیه السلام روایت شده، هنگامی که امام زین العابدین علیه السلام نزد قبر مبارک حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام آمدند، ایستادند و گریستند و این بخش را قرائت فرمودند که با دو کنش عاطفی شروع می‌گردد: «السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَحُجَّتِهِ عَلَى عِبَادِهِ السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ»، «سلام بر تو ای امانتدار خدا در زمین او و حجتش بر بندگان او سلام بر تو ای امیر مؤمنان.» همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، در ابتدای زیارت از کنش عاطفی در جهت نشان دادن احساس گوینده برابر امام علیه السلام و هم‌چنین عرض ارادت و احترام نسبت به ساحت مقدسش استفاده می‌گردد؛ زیرا همواره انسان‌ها به طور عام و مسلمانان به طور خاص در راستای ارتباط برقرار کردن با یکدیگر از کنش‌های عاطفی استفاده می‌نمایند تا بتوانند صمیمیت خود را آشکار سازند.

جملات سوم تا هفتم از نوع کنش‌های گفتاری اظهاری است: «أَشْهَدُ أَنَّكَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ وَعَمَلْتَ بِكِتَابِهِ وَاتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَتَّى دَعَاكَ اللَّهُ إِلَى جِوَارِهِ فَقَبَضَكَ إِلَيْهِ بِاخْتِيَارِهِ وَالزَّمَّ أَعْدَانِكَ الْحُجَّةَ مَعَ مَالِكٍ مِنَ الْحَجَّجِ الْبَالِغَةِ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ»، «گواهی دهم که تو در راه خدا چنان‌چه باید جهاد کردی و به کتاب خدا (قرآن) رفتار کردی و از سنت‌های پیامبرش صلی الله علیه و آله پیروی کردی تا این‌که خداوند تو را به جوار خویش دعوت فرمود و به اختیار خودش جانت را قبض نمود و ملزم کرد دشمنانت را با حجت‌ها و برهان‌های کامل و گویا با حجت‌های دعوت فرمود و به اختیار خودش جانت را قبض نمود و ملزم کرد دشمنانت را به حجت و برهان با حجت‌های رسای دیگری که با تو بود بر تمامی خلق خود.»

البته باید گفت در این جملات به نوعی اعلام نیز در آن مستتر است و می‌توان آن‌ها را ترکیبی از کنش‌های اظهاری و اعلامی دانست، ولی به دلیل این‌که نقش کنش اظهاری از دیدگاه پژوهشگر در این جملات پررنگ‌تر می‌باشد، بنابراین با وجود آن‌که در برخی از مقالات این نوع کنش‌ها در حیطه کنش اعلامی آورده شده؛ و نویسنده جستار حاضر آن‌ها را در زمره کنش‌های اظهاری طبقه‌بندی نموده است.

بخش اول با کنش‌های ترغیبی ادامه می‌یابد و به پایان می‌رسد: «اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدْرِكَ رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ مُوَلَّعَةً بِذِكْرِكَ وَدُعَائِكَ مُجِبَّةً لِصُفْوَةِ أَوْلِيَانِكَ مَحْبُوبَةً فِي أَرْضِكَ وَسَمَائِكَ صَابِرَةً عَلَى نَزُولِ بَلَائِكَ شَاكِرَةً لِقَوَائِلِ نِعْمَاتِكَ ذَاكِرَةً لِسَوَابِغِ آيَاتِكَ مُشْتَاقَةً إِلَى فَرْحَةِ لِقَائِكَ مُتَزَوِّدَةً التَّقْوَى لِيَوْمِ جَزَائِكَ مُسْتَنَّةً بِسُنَنِ أَوْلِيَانِكَ مُفَارِقَةً لِأَخْلَاقِ أَعْدَائِكَ مُسْغُولَةً عَنِ الدُّنْيَا بِحَمْدِكَ وَتَبَائِكَ»، «خدایا قرار ده نفس مرا آرام به تقدیرت و خوشنود به قضایات و حریص به ذکر و دعایت و دوستدار برگزیدگان دوستانت و محبوب در زمین و آسمانت و شکیبا در

مورد نزول بلایت و سپاسگزار در برابر نعمت‌های فزون‌ت و متذکر عطیای فراوانت مشتاق به شاد گشتن دیدارت، توشه گیر پرهیزکاری برای روز پاداشت، پیروی کننده روش‌های دوستانت، دوری‌گزینده اخلاق دشمنانت، سرگرم از دنیا به ستایش و ثنایت.»

همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، بخش اول با کنش‌های عاطفی شروع می‌گردد و با کنش‌های اظهاری ادامه می‌یابد و به کنش‌های ترغیبی ختم می‌گردد و بیش‌ترین تعداد مربوط به کنش ترغیبی است که نشان‌دهنده اظهار ارادت و احترام‌گوینده در جهت برقراری ارتباط معنوی از طریق منویات قلبی وی با امام خود می‌باشد. این بخش در مجموع دارای ۲۱ جمله است که از این تعداد به ترتیب به ۲ کنش عاطفی، ۵ کنش اظهاری و ۱۴ کنش ترغیبی تخصیص یافته است. کنش تعهدی در این بخش رؤیت نگردید.

۴-۲. بخش دوم

بخش دوم که در مفاتیح به این شرح آمده است: «پس پهلوی روی مبارک خود را بر قبر گذاشت و گفت "با کنش‌های اظهاری شروع می‌شود: «اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُحِبِّينَ إِلَيْكَ وَالْهَيْئَةُ وَسُبُلَ الرَّاعِيينَ إِلَيْكَ شَارِعَةٌ وَأَعْلَامُ الْقاصِدِينَ إِلَيْكَ وَاضِحَةٌ وَأَفئِدَةُ الْعارِفِينَ مِنْكَ فَارِعَةٌ وَأَصْوَاتُ الدَّاعِيينَ إِلَيْكَ صاعِدَةٌ وَأَبْوَابُ الْإِجَابَةِ لَهُمْ مُفْتَحَةٌ وَدَعْوَةٌ مَنْ نَاجَاكَ مُسْتَجَابَةٌ وَتَوْبَةٌ مَنْ أَنَابَ إِلَيْكَ مَقْبُولَةٌ وَعَبْرَةٌ مَنْ بَكَى مِنْ خَوْفِكَ مَرْحُومَةٌ وَالْإِغَاثَةُ لِمَنْ اسْتَعَاثَ بِكَ مَوْجُودَةٌ وَالْإِعَانَةُ لِمَنْ اسْتَعَانَ بِكَ مَبْدُولَةٌ وَعِدَاتِكَ لِعِبَادِكَ مُنْجَرَةٌ وَزَلَّلَ مِنْ اسْتِقْالِكَ مُقَالَةً وَأَعْمَالَ الْعامِلِينَ كَدَيْكَ مَحْفُوظَةٌ وَأَرْزاقَكَ إِلَى الْخَلائِقِ مِنْ لَدُنْكَ نازِلَةٌ وَعَوَائِدُ الْمَزِيدِ إِلَيْهِمْ وَاصِلَةٌ وَذُنُوبُ الْمُسْتَغْفِرِينَ مَغْفُورَةٌ وَخَوَائِجُ خَلْقِكَ عِنْدَكَ مَقْضِيَةٌ وَجَوَائِزُ السَّائِلِينَ عِنْدَكَ مُوفَّرَةٌ وَ عَوَائِدُ الْمَزِيدِ مُتَوَاتِرَةٌ وَمَوَائِدُ الْمُسْتَطْعِمِينَ مُعَدَّةٌ وَمَنَاهِلُ الظَّمَاءِ مُنْزَعَةٌ»، «خدایا به راستی دل‌های فروتنان درگاهت بسوی تو حیران است و راه‌های مشتاقان به جانب تو باز است و نشانه‌های قاصدان کویت آشکار و نمایان است و قلب‌های عارفان از تو ترسان است و صداهای خوانندگان به طرف تو صاعد و درهای اجابت برویشان باز است و دعای آن کس که با تو راز گوید مستجاب است و توبه آن کس که به درگاه تو بازگردد، پذیرفته است و اشک دیده آن کس که از خوف تو گیرد، مورد رحم و مهر است و فریادرسی تو برای کسی که به تو استغاثه کند، آماده است و کمک‌کاریت برای آن کس که از تو کمک خواهد، رایگان است و وعده‌هایی که به بندگانت دادی، وفایش حتمی است و لغزش کسی که از تو بپوش طلبد، بخشوده است و کارهای آنان که برای تو کار کنند، در نزد تو محفوظ است و روزی‌هایی که به آفریدگانت دهی از نزدت ریزان است و بهره‌های بیش‌تری هم بسویشان می‌رسد و گناه‌آمزش خواهان (از تو) آمرزیده است و حاجت‌های آفریدگانت نزد تو روا شده است و جایزه‌های ساتلان در پیش تو شایان و وافر است و بهره‌های فزون‌پییایی است و خوان‌های احسان تو برای طعام خواهان آماده است و حوض‌های آب برای تشنگان.»

در بخش دوم اثری از کنش عاطفی مشاهده نمی‌گردد و در عوض کنش‌های اظهاری فراوانی در ابتدای فراز این زیارت استفاده می‌گردد که پیش درآمدی بر قسمت دوم بخش مذکور می‌باشد که به درخواست‌های معنوی و منویات قلبی گوینده اختصاص می‌یابد و زیر مجموعه کنش ترغیبی است. همان‌گونه که پیدا است زمانی که فردی تمایل به ابراز خواسته‌ای، خواه معقول یا غیر معقول دارد، مقدمه‌چینی می‌نماید که ناگفته روشن است که در این مقدمه‌چینی حتماً از کنش‌های اظهاری در راستای بیان آن خواسته‌ها، باید استفاده کند. این بخش زیارت نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد و زائر با کنش‌های اظهاری، خود را برای مطرح نمودن خواسته‌های معقولش آماده می‌نماید و به نوعی فضای معنوی عاری از هر گونه تعلقات دنیوی را به وجود می‌آورد و خود را با آن فضای معنوی مرتبط می‌نماید.

همان‌گونه که مطرح گردید، در ادامه کنش‌های اظهاری بخش دوم، از ۳ کنش‌های ترغیبی استفاده می‌گردد: «اللَّهُمَّ فَاسْتَجِبْ دُعَائِي وَأَقْبَلْ ثَنَائِي وَاجْمَعْ بَيْنِي وَبَيْنَ أَوْلِيَائِي بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ»، «خدایا پس دعایم را مستجاب کن و بپذیر مدح و ثنایم را و گردآور میان من و دوستانم به حق محمد و علی و فاطمه و حسن و حسین.»

در انتهای بخش دوم نیز دوباره از چند کنش اظهاری در جهت تأیید و تأکید خواسته‌های خود بهره می‌جوید: «إِنَّكَ وَلِيُّ نِعْمَانِي وَمُنْتَهَى مُنَايَ وَعَايَةُ رَجَائِي فِي مُنْقَلَبِي وَمَثْوَايَ»، «که به راستی تویی صاحب نعمت‌هایم و منتهای آرزویم و سرحد نهایی امیدم و بازگشتگاه و اقامتگاهم.»

بخش دوم دارای ۲۹ جمله می‌باشد که از این تعداد ۲۶ کنش اظهاری و ۳ کنش ترغیبی مشاهده می‌گردد.

۴-۳. بخش سوم

در بخش سوم که به نقل از مفاتیح الجنان، در کامل الزیارة مسطور است، اصول تولی و تبری با چند کنش ترغیبی بیان گردیده است. قابل توجه است که در این بخش نیز به همان دلیلی که در بخش دوم ذکر گردید از یک کنش اظهاری که به نوعی احساس درونی گوینده را نیز می‌تواند شامل شود، استفاده می‌گردد: «أَنْتَ إِلَهِي وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ»، «تویی معبود و آقا و مولای من.» و سپس در ادامه از کنش‌های ترغیبی در جهت اعمال اصول تولی و تبری استفاده شده است. «إِغْفِرْ لِأَوْلِيَائِنَا وَكُفِّ عَنَّا أَعْدَائِنَا وَأَشْغَلْهُمْ عَنَّا وَأَظْهِرْ كَلِمَةَ الْحَقِّ وَاجْعَلْهَا الْعُلْيَا وَأَذْهِبْ كَلِمَةَ الْبَاطِلِ وَاجْعَلْهَا السُّفْلَى»، «بیامرز دوستان ما را و بازدار از ما دشمنانمان را و سرگرمشان کن از آزار ما و آشکار کن گفتار حق را و آن را برتر قرار ده و از میان ببر گفتار باطل را و آنرا پست گردان.» و این بخش با یک کنش اظهاری به پایان می‌رسد. «إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»، «که به راستی تو بر هر چیز توانایی.»

از تعداد ۹ جمله به کار رفته در بخش سوم ۲ جمله به کنش اظهاری و ۶ و ۱ جمله به ترتیب به کنش ترغیبی و اظهاری اختصاص می‌یابد. بنابراین بخش سوم با کنش اظهاری شروع و با کنش اظهاری ختم می‌گردد.

۵. تحلیل یافته‌ها

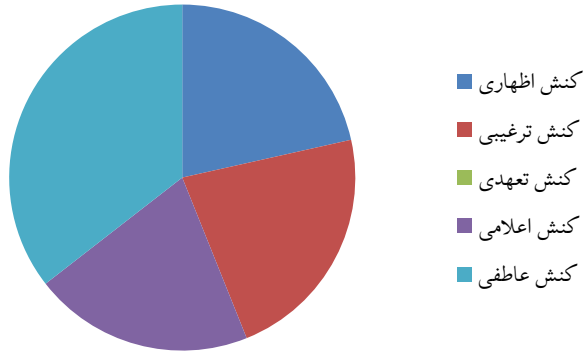
بر اساس پژوهش انجام گرفته در زیارت امین الله که از زیارات جامع و کامل و سفارش شده می‌باشد و در راستای نظریه کنش گفتاری جان راجرز سرل می‌باشد از مجموع ۵۹ کنش به کار رفته در این زیارت بیش‌ترین تعداد متعلق به کنش اظهاری با ۳۴ کنش و کم‌ترین کنش مربوط به کنش عاطفی است با تعداد ۲ کنش و کنش ترغیبی در میانه حدفصل این دو کنش با قرابت فاصله با کنش اظهاری با تعداد ۲۳ کنش قرار می‌گیرد. شایان ذکر است، همان‌گونه که در بخش اول تحلیل ذکر شد کنش اعلامی به صورت مستتر در برخی از کنش‌های اظهاری مشاهده می‌گردد؛ ولیکن به دلیل برجسته بودن نقش کنش‌های اظهاری، بازخورد این کنش، در قالب کنش‌های اظهاری بیان گردیده است. بنابراین می‌توان به دلیل کمرنگ بودن نقش این کنش، از آن اغماض نمود. هیچ‌گونه کنش تعهدی نیز در زیارت مذکور رؤیت نگردید؛ هر چند که در بیش‌تر کنش‌های ترغیبی و عاطفی به نوعی تعهد افراد نیز مستتر می‌باشد.

در پایان این تحلیل نمودارهایی جهت مقایسه دو تحلیل مذکور؛ زیارت امین الله و زیارت امام رضا علیه السلام ارائه می‌گردد تا بتواند تبیین بیش‌تری در راستای این پژوهش ارائه نماید. البته شایان ذکر است که هیچ پژوهشی کامل و بدون نقص نیست و به طور قطع نظرات خوانندگان محترم و اساتید ارجمند چراغ راهی است برای پژوهشگر تا بتواند نقائص مربوط به تحلیل فوق را برطرف نموده و از راهنمایی‌های ارزنده اهل فن استفاده کامل را ببرد.

جدول ۱: انواع و تعداد کنش‌های گفتاری در زیارت امین الله

نوع کنش گفتاری	بخش‌های مختلف زیارت جامع امین الله			جمع
	بخش اول	بخش دوم	بخش سوم	
کنش اظهاری	۵	۲۶	۳	۳۴
کنش ترغیبی	۱۴	۳	۶	۲۳
کنش تعهدی	۰	۰	۰	۰
کنش اعلامی	۰	۰	۰	۰
کنش عاطفی	۲	۰	۰	۲
جمع کل	۳۴	۲۹	۹	۵۹

شکل ۱: مقایسه گرافیکی انواع کنش‌های گفتاری در زیارت امین‌الله

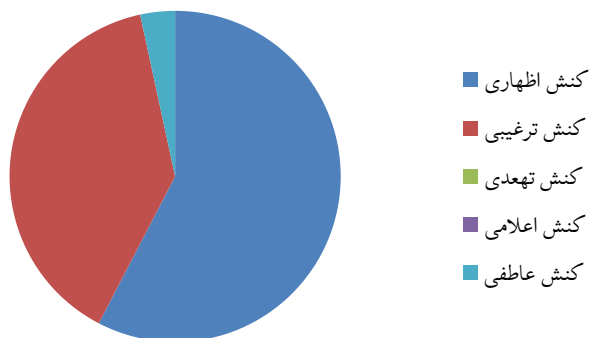

جدول ۲: انواع و تعداد کنش‌های گفتاری در زیارت نامه امام رضا علیه السلام (پهاوان نژاد و رجب‌زاده، ۱۳۸۹: ۵۱).

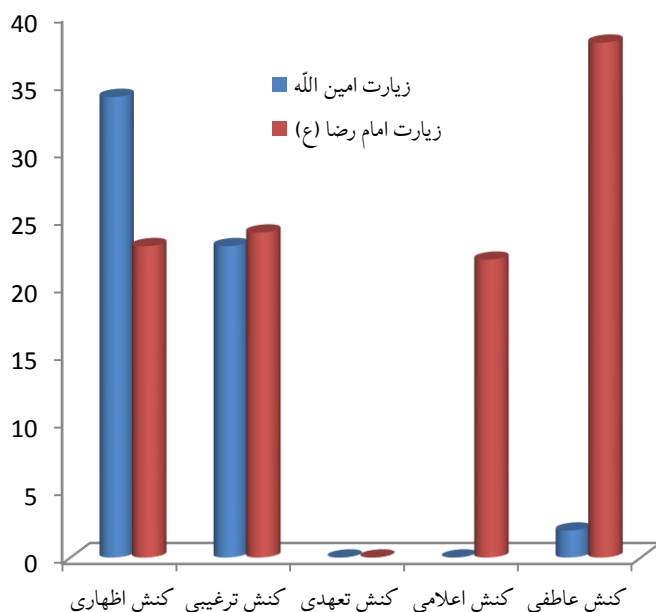
نوع کنش گفتاری	بخش‌های مختلف زیارت نامه امام رضا <small>علیه السلام</small>							جمع
	بخش اول	بخش دوم	بخش سوم	بخش چهارم	بخش پنجم	بخش ششم	بخش هفتم	
کنش اظهاری	۱۲	۶	۰	۴	۰	۱	۰	۲۳
کنش ترغیبی	۴	۱۳	۰	۴	۱	۱	۱	۲۴
کنش تعهدی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
کنش اعلامی	۴	۹	۵	۰	۴	۰	۰	۲۲
کنش عاطفی	۴	۳	۲۳	۶	۰	۲	۰	۳۸
جمع کل	۲۴	۳۱	۲۸	۱۴	۵	۴	۱	۱۰۷

شکل ۲: مقایسه گرافیکی انواع کنش‌های گفتاری در زیارت نامه امام رضا علیه السلام

شکل ۳: مقایسه تنوع و تعدد کنش‌های گفتاری در زیارت امین... و زیارت نامه امام رضا علیه السلام

همان‌گونه که در شکل ۳ مشاهده می‌گردد تعداد کنش‌های اظهاری در زیارت امین الله بیش‌تر از زیارت امام رضا علیه السلام می‌باشد و تعداد کنش‌های ترغیبی تقریباً یکی است و هم‌چنین در هیچ یک کنش تعهدی مشاهده نگردیده است؛ هر چند که همان‌گونه که پیش از این ذکر شد، کنش مذکور به نوعی در کنش‌های گفتاری هر دو زیارت مستتر است. چنان‌چه کنش اعلامی و عاطفی با فاصله‌ای تامل برانگیز در زیارت نامه امام رضا علیه السلام بیش‌تر می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در راستای هدف پژوهش حاضر، پژوهشگر با مقایسه تحلیل فوق با تحلیلی مشابه که بر روی زیارت‌نامه حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام توسط پهلوان‌نژاد و رجب‌زاده، (۱۳۸۹) انجام پذیرفته است به این نتایج رسیده است که بسیار حایز اهمیت می‌باشد.

۱- در زیارت‌نامه امام رضا علیه السلام از مجموع کنش گفتاری بیش‌ترین کنش، به کنش‌های عاطفی اختصاص یافته است که دقیقاً عکس زیارت امین‌الله می‌باشد که کم‌ترین کنش، کنش عاطفی است؛

۲- در زیارت امین‌الله کم‌ترین کنش مرتبط با کنش اعلامی است که با توجه به توضیحی که در ارتباط با این کنش داده شد؛ این کنش در تحلیل به صورت بارز مشاهده نگردیده است؛

۳- در زیارت امین‌الله بیش‌ترین کنش، کنش اظهاری و کم‌ترین کنش متعلق به کنش عاطفی می‌باشد؛ لذا این اختلاف فاحش می‌تواند معنادار باشد؛ چرا که خواندن زیارت امین‌الله در تمامی مشاهد متبرکه، جمع روضات و حرمین شریفین امامان علیهم السلام که حرم امام رضا علیه السلام نیز از آن مستثنی نمی‌باشد، سفارش گردیده است. بر این اساس شاید بتوان گفت که زیارت امام رضا علیه السلام به دلیل این‌که ارتباط بیش‌تر با آن امام همام علیه السلام از کنش‌های عاطفی فراوانی استفاده گردیده است تا احساسات و منویات قلبی زائر بیان شود و ارتباطی استوارتر پدید آید. البته این به آن معنا نمی‌باشد که در زیارت امین‌الله این احساسات بیان نمی‌گردد، بلکه می‌توان به این نتیجه رسید که چون در زیارت امین‌الله که در ظاهر مختص زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام است، اما خواند آن در تمام بقعات متبرکه سفارش گردیده است، به نوعی بیان احساسات را با کنش‌های اظهاری و ترغیبی شکل می‌دهد تا از این طریق هم به هدف مقدماتی زیارات، یعنی نفس زیارت کردن برسد و هم به هدف غایی که اظهار منویات قلبی است به گونه‌ای عام‌تر که شامل همه ائمه علیهم السلام شود، نایل گردد.

منابع و مآخذ

۱. آقاگل‌زاده، فردوس؛ عباس صلحی‌مقدم (۱۳۹۶)، «جستاری در گونه‌های و کنش‌های گفتاری برنامه‌های رادیویی «جوان ایرانی سلام» (رادیو جوان) و «سلام ایران» (رادیو جوان)»، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پرتال جامع علوم انسانی زبان‌های خارجی، دوره ۱۱، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۴، صص ۳۱-۹.
۲. پاک‌روان، مهدیه؛ محمدرضا بارانی (۱۳۹۸)، «تحلیل سخنان امام حسین علیه السلام از مدینه تا مکه، بر پایه نظریه کنش‌های گفتاری جان سرل»، مطالعات تاریخ فرهنگی؛ پژوهشنامه انجمن ایرانی تاریخ، سال ۱۱، شماره ۴۲، زمستان، صص ۲۷-۵۹.
۳. پهلوان‌نژاد، محمدرضا؛ لیدا اصطهباناتی (۱۳۸۷)، «بررسی کنش‌های گفتاری در سخنرانی‌های روسای جمهور ایران و آمریکا شهریور ۱۳۸۵، سازمان ملل»، پژوهش‌های زبان‌های خارجی، نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، سال ۵۱، پاییز و زمستان، صص ۱-۱۲.
۴. تقوی، هدیه (۱۳۹۸)، «کنش‌گفتار حضرت ابراهیم علیه السلام با مخالفان در قرآن کریم بر اساس طبقه‌بندی کنش‌های گفتاری سرل»، فصلنامه علمی «تحقیقات علوم قرآن و حدیث» دانشگاه الزهراء، شماره ۹، تابستان، پیاپی ۴۶، صص ۱-۳۱.
۵. حسینی معصوم، سید محمد؛ فاطمه خاوری (۱۳۹۹)، «مقایسه کنش‌های گفتاری در پیامک‌های فارسی زنان و مردان جوان بر اساس طبقه‌بندی سرل»، مجله زبان و زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، شماره ۱، بهار و تابستان، صص ۷۵-۸۸.
۶. دسترنج، فاطمه؛ منصوره عرب (۱۳۹۹)، «کاربست نظریه کنش گفتاری در خوانش آیات جهاد»، فصلنامه مطالعات تاریخی جنگ، دوره ۴، تابستان، صص ۲۳-۵۲.
۷. دسترنج، فاطمه؛ محسن ذوالفقاری (۱۳۹۹)، «تحلیل ساختار سوره شمس بر مبنای نظریه کنش گفتاری جان سرل»، فصلنامه علمی پژوهش‌های ادبی-قرآنی، دانشگاه اراک، سال ۸، شماره ۲، تابستان، صص ۹۹-۱۱۴.
۸. دسترنج، فاطمه (۱۳۹۹)، «بررسی شبهه ترویج خشونت در آیه چهارم سوره محمد با تکیه بر نظریه کنش گفتاری جان سرل»، دوفصلنامه علمی پژوهشنامه تفسیر و زبان قرآن، شماره ۷، پاییز و زمستان، صص ۹۹-۱۱۴.
۹. زرقانی، سید مهدی؛ الهام اخلاقی (۱۳۹۱)، «تحلیل ژانر شطح بر اساس نظریه کنش گفتار»، سازمان ملل، دوفصلنامه علمی-پژوهشی ادبیات عرفانی دانشگاه الزهراء، سال ۳، شماره ۶، بهار و تابستان، صص ۶۱-۸۰.
۱۰. زندمقدم، امیر؛ رؤیا وفایی‌مهر (۱۳۹۶)، «بررسی مقابله‌ای راهبردهای تولید کنش گفتاری‌های موافقت کردن و مخالفت کردن در فیس‌بوک (مقایسه فارسی زبانان با انگلیسی زبانان)»، فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، سال ۳، شماره ۱۱، پاییز، صص ۱۳۹-۱۶۹.
۱۱. صفوی، کورش (۱۳۷۹)، درآمدی بر معناشناسی، چاب اول، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری، پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی، انتشارات سوره مهر.

۱۲. طالبی، انیسه؛ عباس طالب‌زاده شوشتری، احمدرضا حیدریان شهری (۱۳۹۶)، «بررسی خطبه‌های جنگ امام علی علیه السلام بر اساس نظریه کنش‌گفتار»، مجله زبان و ادبیات عربی (مجله ادبیات و علوم انسانی سابق)، (علمی-پژوهشی)، شماره ۱۶، بهار و تابستان، صص ۱۶۱-۲۰۲.
۱۳. عرب یوسف آبادی، فایزه؛ زهرا اختیاری؛ سید جواد مرتضایی و سمیرا بامشکی (۱۳۹۱)، «بررسی تطبیقی کنش‌های گفتاری مقامه فی السکباج از مقامات حمیدی با مقامه المضیریه از مقامات بدیع الزمان همدانی»، نشریه ادبیات تطبیقی (علمی-پژوهشی)، دانشکده ادبیات و علوم انسانی-دانشگاه شهید باهنر کرمان، سال چهارم، شماره ۷، پاییز و زمستان، صص ۱۲۵-۱۴۸.
۱۴. عمید، حسن (۱۳۸۹)، فرهنگ عمید، شامل واژه‌های فارسی و لغات عربی و اروپایی مصطلح در زبان فارسی و اصطلاحات علمی و ادبی، تهران: نشر فرهنگ اندیشمندان.
۱۵. قمی، عباس (۱۳۸۵)، مفاتیح الجنان، چاپ دوم، قم: شرکت تعاونی ناشران و کتاب فروشان قم.
۱۶. کاکاوند، رشید؛ پارسا یعقوبی جنبه‌سرایبی (۱۳۹۹)، «پایان‌بندی در غزلیات شمس: کنش‌های گفتاری و جوه وانمایی حضور»، فصلنامه علمی-پژوهشی نقد ادبی، سال ۱۳، شماره ۵۰، تابستان، صص ۱۰۷-۱۳۳.
۱۷. گلی، مهران؛ مرضیه شمس‌الدینی گورزانکی؛ غلامرضا رضوی (۱۳۹۹)، «تحلیل متن‌شناسی سوره زمر بر مبنای نظریه کنش‌گفتار سرل»، فصلنامه مطالعات ادبی متون اسلامی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشکده اسلام تمدنی، سال ۵، شماره ۳، پاییز، صص ۴۹-۷۵.
۱۸. ملکی سروستانی، فرناز؛ مهناز جوکاری؛ علی روحانی (۱۳۹۷)، «بازنمایی اجتماعی کنش‌های گفتاری زنان (مورد مطالعه: رمان‌های هوشنگ مرادی کرمانی)»، فصلنامه علمی-پژوهشی زن و جامعه، سال ۹، شماره ۹، بهار، صص ۶۱-۷۹.
۱۹. میرقادری، سید فضل‌الله؛ مریم اشراق‌پور (۱۳۹۵)، «بافت و کنش‌های گفتاری امام حسین علیه السلام در واپسین لحظات عمر»، فصلنامه مطالعات ادبی متون اسلامی، سال ۱، شماره ۱، بهار، صص ۳۷-۶۶.
20. Austin, J, L, (1962b), How to Do Things with Words, J, O, Urmson and Marina Sbisà eds., Oxford: Oxford University Press.
21. Kaburise, p, (2011), Speech Act Theory and Communication: A Univen Study, Cambridge Scholars Publishing.
22. Khany, Reza; Gheitasi, Mojtaba; & Afshar, Tahereh, (2020), Investigating Thanking Speech Act in Ilami Kurdish, Journal of Western Iranian Languages and Dialects, V, 8, Issue, 3, pp, 13-29.
23. Oishi, E, (2006), Austin's Speech Act Theory and The speech Situation, Esercizi Filosofci 1 pp, 1-14, Retrieved from <http://www2.units.it/eserfio/art106/oishi106.pdf>
24. Sbisà, M, (2002), Speech Acts in Contexts, Language and Communication 22: 421-436, <http://www.sfu.ca/~jeffpell/Ling324/fjpSlides11.pdf>
25. Searle, J, R, & Vanderveken, D, (1985), Introduction to The Theory of Speech Acts and Foundations of illocutionary Logic, 100- 132, Cambridge University Press, https://en.wikipedia.org/wiki/Speech_act